

Izjaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVII Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1979. CHICAGO 23, ILL., ČETRTEK, 28. JUNIJA (JUNE 28), 1945 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 126 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Konferenca v San Franciscu je dovršila svoje delo

Predsednik Truman orisal ameriško povojno politiko

CARTER SVETOVNE ORGANIZACIJE PODPISAN

San Francisco, Cal., 27. jun.—Predsednik Truman je zaključil konferenco Združenih narodov, ki se je pričela 25. aprila, z govorom, v katerem je naglasil, da je sprejel charterja, ki bo tvoril podlago svetovni organizaciji za vzdrževanje in zaščito miru, v bistvu zmaga nad vojno. On je orisal ameriško povojno politiko, katero bo izvajala njegova administracija. Amerika je stopila na pot, katero je začrtal predsednik Wilson in po kateri je korakal predsednik Roosevelt.

Truman je zavrgel idejo izolacije in se izrekel za tesno kooperacijo z drugimi državami, malimi in velikimi, da se zgradi boljši svet na podlagi na konferenci sprejetih zaključkov. Predsednik je naglasil, da bi milijoni, ki so zdaj mrtvi, živeli, če bi organizacija, kakršna je bila formirana na konferenci Združenih narodov, obstajala pred izbruhom sedanje vojne.

Predsednik je govoril ob sedmih zvečer in njegov govor je bil po radiu razširjen na ves svet. Prej so delegati držav v okviru Združenih narodov podpisali charter nove svetovne organizacije in dogovor, ki določa formiranje posebne komisije, ki bo izvrševala funkcije svetovne organizacije, dokler ta ne prevzame določenega dela. Amerika se je odpovedala politiki izolacije, ki je bila glavni faktor poloma Wilsonove Lige narodov.

Truman je zagotovil delegate, da bo charter svetovne organizacije takoj predložen v obdobju. Dejal je, da je ogromna večina ameriškega ljudstva in senatorjev za takojšnjo ratifikacijo charterja. Truman je apeliral na vse vlade, ki so poslale svoje reprezentante na konferenco, naj slede Ameriki in potrdijo charter, da bo svetovna organizacija lahko šla na delo.

Operno gledališče, v katerem se je vršila konferenca, je bilo natrpano z delegati in gosti, ki je Truman govoril. On je pojasnil temeljne točke zunanje politike svoje administracije. Poudaril je, da bo sledil smernicam, katere je začrtal predsednik Roosevelt. Glavne točke politike so:

Vzdrževanje in utrditev enotnosti med velesilami, ki sta omogočili zlom nacistične Nemčije in bosta priključili Japonsko v brezposojno kapitulacijo.

Razvoj in utrditev svetovne organizacije in finančne strukture, ki je bila zgrajena na konferenci v Bretton Woodsu.

Potrditev Rooseveltovega zagotovila o svobodnih trgih in spodu mednarodnih pravic.

Priznanje, da charter, podpisan na konferenci, ni perfekten in da se lahko izpopolni in izboljša v skladu z razpletom dogodkov. Amerika bo storila vse, kar je v njeni moči, da se ojači ustroj za vzdrževanje miru in preprečitev tretje svetovne vojne.

Govor predsednika Trumana je bil večkrat prekinjen z aplavzom. Kmalu po zaključku konferencie je Truman odletel v Salt Lake City in od tam v Kansas City. Danes bo dospel v Independence, Mo., kjer je njegov dom.

Državni tajnik Stettinius, načelnik ameriške delegacije, in senatorja Connally in Vandenberg, člana delegacije, so po zaključku konferencie odpotovali v Washington z uradno kopijo charterja, ki bo predložen se-

natu v ratifikacijo. Pred zaključkom konferencie so govorili načelniki delegacij drugih držav, med temi Andrej Gromyko, ruski poslanik v Washingtonu in načelnik ruske delegacije. "V evropski vojni, ki je bila nedavno končana s popolnim porazom nacistične Nemčije, so zavezniški demonstrirali enotnost in kooperacijo," je dejal. "Zdrobili so najsilnejšo vojno mašino. Brez enotnosti in kooperacije se to ne bi zgodilo. Kooperacija in enotnost med državami, malimi in velikimi, sta potrebni tudi sedaj v prizadevanjih za vzdrževanje in zaščito miru. To nalogo smo poverili novi svetovni organizaciji v upanju, da jo bo uspešno vršila."

Amerika bo priznala poljsko vlado

Poljaki v Londonu razkačeni

Moskva, 27. junija.—Vladislav Gomulka, podpredsednik nove poljske vlade narodne enotnosti, ki je bila formirana v Moskvi zadnji teden, je dejal, da bosta Amerika in Velika Britanija priznali to vlado, ko bodo imena članov naznanjena. To se bo zgodilo ta teden.

Gomulka je dejal, da volitno vprašanje še čaka rešitve. Odločitev glede volitev po strankah bo kmalu padla. On je naglasil dejstvo, da bodo imele vse stranke popolno svobodo. Volitve se bodo vršile, ko se bodo vrnili domov Poljaki, ki žive v drugih državah.

Zigmundt Zurowski, član eksekutivnega odbora poljske socialistične stranke, je rekel, da ne more sprejeti pozicije v novi poljski vladi zaradi rahlega zdravja. To je vzrok, kar naj poljsko ljudstvo upošteva. Zurowski je naglasil, da poljska ubežna vlada v Londonu ni pravilno informirana o njegovem stališču.

London, 27. jun.—Člani ubežne poljske vlade, katere predsednik je socialist Tomasz Arciszewski, so razkačeni. Svojo je go spremenila na novo vlado, ki je bila ustanovljena v Moskvi. Izjavili so, da je potvorba in da ne reprezentira poljskega ljudstva.

Arciszewski je podal izjavo na sestanku s časniki, ki je najbrže zadnja. V tej pravi med drugim, da je Poljska pod okupacijo tuje oborožene sile in politične policije. V mislih je imel sovjetsko Rusijo. Svojo izjavo je izročil reprezentantom vseh zavezniških vlad z izjemo Rusije.

"Moja vlada bo izročila svojo oblast le vladi, ki bo formirana na poljskem ozemlju," je rekel Arciszewski. "Vlada bo morala izražati voljo poljskega ljudstva, kar pa se lahko doseže le s svobodnimi volitvami."

Gotovo je, da so dnevi ubežne poljske vlade preštet. Konec pride, ko bosta Velika Britanija in Amerika priznali novo poljsko vlado narodne enotnosti.

Justični department bo interniral bundovce

Washington, D. C., 27. jun.—Federalni justični department je naznanil, da bo dvanajst izmed 24 bundovcev, katere je vrhovno sodišče osvobodilo 11. junija, interniranih, ko bodo izpuščeni iz zapora. Devet izmed ostalih ima državljanske pravice in ne morejo biti internirani. Bundovci so bili obsojeni v zapor na obtožbo kršenja protispisnega zakona.

Načrt samovlade za Indijo

Bojazen pred novimi izgredi

London, 27. junija.—Podkralj Wavell se bo kmalu vrnil v Indijo z novim načrtom, ki predvideva delno samovlado. Načrt je prehodnega značaja, ki naj bi se izvajal do zaključka vojne z Japonsko.

Indijski krogi v Londonu trdijo, da načrt določa formiranje vseindijskega eksekutivnega sveta, ki naj bi bil odgovoren legislativni skupščini. Imel naj bi oblast v vseh področjih z izjemo narodne obrambe, finančnih in zunanjih zadev, ki ostanejo pod kontrolo podkralja.

Voditelji konservativne stranke so se nedavno izrekli za odložitev poskusov v reševanju indijskega problema do izida splošnih volitev, pozneje pa so revidirali svoje stališče. Ugotovili so, da nova ponudba Indiji jim lahko služi v volilni kampanji.

Voditelji delavske stranke so označili načrt za politično potezo konservativne stranke, dočim so indijski krogi napovedali polom. Izjavili so, da ni noben načrt, ki ne bi vključeval indijske kontrole narodne obrambe, finančnih in zunanjih zadev, sprejemljiv. Če bodo britski toriji skušali izsiliti sprejete načrta, bodo izbruhili novi izgredi v Indiji slični onim, ki so nastali pred tremi leti. Britska vlada se zaveda te možnosti, zato se je odločila za povečanje britskih čet v indijski armadi.

Wavell je predlagal zvišanje števila britskih častnikov v indijski armadi, ki naj bi prevzela policijsko oblast. Nekatere čete, ki so bile določene za akcijo proti Japoncem, bodo ostale v Indiji.

Uradniki delavske stranke so dali zagotovilo, da bodo razpustili britski urad za indijske zadeve, če bodo zmagali pri volitvah, ki se bodo vršile 5. julija. To bodo prve volitve po desetih letih.

Letalski minister je naznanil, da bodo transportna letala dovažala nove britske čete v Indijo. Pripeljala bodo povprečno 10,000 vojakov mesečno v Indijo.

Vprašanje Dardanel v ospredju

Rusija bo zahtevala konec turške kontrole

London, 27. junija.—Diplomatični krogi so uverjeni, da bo sovjetska Rusija potisnila vprašanje Dardanelске ožine v ospredje na sestanku med maršalom Stalinom, predsednikom Trumanom in premierjem Churchillom. Konferenca med njimi se bo vršila prihodnji mesec v Berlinu ali v bližini Berlina.

Znano je, da hoče Rusija prost izhod skozi Dardanelsko ožino iz luk ob Črnem morju v luke Sredozemskega morja. To ožino kontrolira Turčija na podlagi pogodbe, ki je bila sklenjena v Montreauxu.

Turški krogi v Londonu pravijo, da Turčija neče razpravljati z Rusijo o vprašanju Dardanelске ožine. Zavzela je stališče, da ima pogodba mednarodni značaj.

Poročilo iz Ankare pravi, da je Turčija dobila rusko noto s predlogom glede sklenitve nove prijateljske pogodbe med državama, ki naj bi nadomestilo ono, katero je Moskva preklicala v marcu tega leta. Londonski list Times poroča, da Rusija v svoji noti zahteva revizijo pogodbe glede kontrole Dardanelске ožine in da mora Turčija odstopiti Rusiji pokrajini Karsan in Ardahn, kateri je dobila l. 1921.

V Londonu prevladuje mnenje, da se bo Turčija udala pritisku sovjetske Rusije.

PROGRAM ANGLEŠKE DELAVSKE STRANKE ORISAN

Laboriti za kooperacijo s sovjetsko Rusijo

OBVEZNA VOJAŠKA SLUŽBA

London, 27. junija.—Socialist Herbert Morrison, ki je imel važno pozicijo v kabinetu premierja Churchilla, dokler se ni koalicijska razbila, je na sestanku s časniki pojasnil program delavske stranke, katerega bo izvajala, če bodo volilci izvolili njene kandidate in bo Anglija dobila delavsko vlado. Splošne volitve se bodo vršile 5. julija.

Morrison je načelnik kampanjskega odbora delavske stranke. On je dejal, da bo Clement Attlee, vodja delavske stranke, odšel s Churchillom na konferenco velike trojice, ki se bo pričela prihodnji mesec v Berlinu. Attlee bo na konferenci pojasnil stališče delavske stranke in po povratku v London se bo posvetoval s svojimi kolegi. Če bo velika trojica osvojila smernice delavske stranke, bo slednja podpirala zaključke konference, v obratnem slučaju pa si bo pridržala pravico kritike in opozicije.

"Delavska stranka je bila prijateljica Sovjetske unije v letih, ko so konservativci videli vse rdeče," je rekel Morrison. "Stranka sicer ne odobrava sovjetskega političnega sistema, obdružuje pa sovjetsko ekonomsko organizacijo. Njeni voditelji razumejo Rusijo in skrbijo, da se utrditev odnosov in poglavitne kooperacije. Na polju mednarodnih odnosov so smernice delavske stranke v bistvu iste kot ameriške vlade. Cilj teh je preprečitev nove vojne, pravičnost za zatirane in odpor proti agresiji."

Program delavske stranke določa tudi poddrževanje industrije. Državna banka mora postati javna korporacija, da bo kot taka služila ljudstvu.

Morrison je dejal, da je Churchill obljubil raztegnitev socialne zaščite, a je gotov, da obljube ne bo držal, če bo konservativna stranka zmagala pri volitvah. Dalje je rekel, da delavska stranka ne nasprotuje sistemu obvezne vojaške službe v dobi oborožene okupacije Nemčije.

Hull priporoča ratifikacijo charterja

Washington, D. C., 27. jun.—Bivši državni tajnik Cordell Hull, ki se nahaja v mornarični bolnišnici, je priporočal Združenim narodom hitro ratifikacijo charterja svetovne organizacije, ki je bil podpisan na konferenci v San Franciscu. Dejal je, "da bo charter postal mejnik na poti, ki vodi v resnično civilizacijo."

Senat sprejel načrt zvišanja plač

Washington, D. C., 27. jun.—Načrt, ki določa zvišanje plač pisarniškim delavcem v federalnih departamentih, je bil sprejet v senatu z veliko večino glasov. Okrog 1,400,000 delavcev bo dobilo zvišanje plače za petnajst odstotkov.

Ameriški kongresniki dospeli v Čungking

Čungking, Kitajska, 27. jun.—Šest ameriških kongresnikov je dospelo v to mesto. Ti so C. Sheppard, načelnik pododseka za mornarične zadeve, N. J. Johnson, L. Whitten, Ralph Jarmen, W. C. Plöeser in C. White.

Domače vesti

Nov grob v Kansasu

Cockerill, Kans., 28. jun.—Po dveletni bolezn umrl Frank Schweiger, star 78 let, rojen v Gradcu na Gornjem Štajerskem in v Ameriki od 1906. Bil je član SNPJ in ZSZ. Zapušča ženo, pet sinov—Franka, Conrada, Freda, Johna in Joeva, ter dve hčeri—Mary in Anno.

Novice iz Cliff Mine

Cliff Mine, Pa.—Iz nemškega ujetništva sta se vrnila William Pivk in Albert Suša, oba člana društva 145 SNPJ.—V okrajni bolnišnici je umrl Frank Strazišar, star 67 let, doma od Cerknice in član SNPJ.

Se vrnil iz ujetništva

Slickville, Pa.—Iz nemškega ujetništva se je vrnil na 60-dnevni dopust S/Sgt. Stanley J. Repos, ki je služil pri sanitetcih. V ujetništvu se je nahajal od 16. dec. 1944 do 2. maja. Osvobojen je bil po britski armadi. Dne 11. avg. se mora zglasiti v taborišču v North Carolini.—Društvo 379 SNPJ ima dva bolnika: Nicka Pishko in Josephine Resnik, ki se zdravita doma in ju naj člani obiščejo.

Iz Clevelanda

Cleveland.—V soboto je v Euclidu umrl Feliks Novinec, star 77 let, doma iz vasi Veliki Lipovec pri Ajdovcu, odkoder je prišel v Ameriko pred 56 leti. Zapušča ženo, štiri sinove, štiri hčere, 14 vnukov in štiri pravnuke. Bil je član KSKJ in WOW.—Sophie Strauss je bila obveščena, da je bil 30. aprila v Nemčiji ubit njen mož Cpl. Edward L. Strauss. V armadi je bil od lanskega januarja in preko morja od prošlega februarja. Služil je pri tankovni diviziji. Poleg žene zapuščala dveletnega sina, starše in dva brata (enega v armadi).—V tovarni Park Drop Forge se je smrtno ponesrečil električar Frank Susteric (Sušterič?), ki je padel skozi stekleno streho 70 čevljev globoko. Star je bil 28 let in si pri padcu prebil lobanjo.—Iz bolnišnice se je vrnil Frank Branisel.

Zadnja faza volilne kampanje v Angliji

Premier Churchill grozi z resignacijo

London, 27. junija.—Volilna kampanja v Angliji je prišla v zaključno fazo. Premier Churchill bo imel zadnje govore v mestih. On je zapetil, da bo odstopil kot predsednik vlade, če ne bodo kandidati konservativne stranke zmagali z veliko večino pri volitvah, ki se bodo vršile 5. julija.

Volilni izid bo objavljen šele 26. julija, ko bodo prejeti glasovi vojakov, ki se nahajajo v tujini.

"Ljudstvo naj ne misli, da mu bom še nadalje služil kot premier, če ne bo konservativna stranka zmagala z veliko večino," je rekel Churchill v svojem govoru v Aylesburyju. "Te volitve so najvažnejše v zgodovini dežele. Vršile se bodo v času, ko je bodočnost dežele na kocki. Ako se bomo razcepili v frakcije in ne bo nobena stranka dobila učinkovite večine v parlamentu, ne bomo mogli izvajati programa v sferah diplomatije in gospodarstva. Naši otoki so odvisni od trgovskih aktivnosti, brez katerih ne morejo živeti."

Vse britske politične stranke so imenoval 1680 kandidatov za poslance v parlamentu. Konservativna stranka je imenovala 600 kandidatov, delavska 556, liberalna 305, komunistična pa 25. V parlamentu, ki je bil nedavno razpuščen, je imela konservativna stranka 358 sedežev, delavska pa 163. Ostale sedee so imele manjšinske stranke.

Tokio naznanil bitko za invazijsko bazo

Likvidacija ostankov japonskih sil v dolini Cagayan na Luzonu bo kmalu dovršena. Tri ameriške divizije v akciji proti sovražniku. Odmor v operacijah na Mindanaoju končan.—Enote devete avstralske divizije zasedle oljna polja na otoku Borneu po porazu japonskih čet.—Čistilnice olja v Utsubi bombardirane iz zraka.—Ameriške čete invadirale otoke grupe Anami med Okinawo in japonsko celino

Pearl Harbor, Havaji, 27. jun.—Radio Tokio poroča, da divja ljuta bitka za posest invazijske baze. Ta je majhen otok Kume, 50 milj zapadno od Okinawe. Poročilo pravi, da so se ameriške čete izkrcale na tem otoku. Poveljstvo ameriških sil na Pacifiku ni potrdilo poročila o invaziji otoka. Radio Tokio je prej poročal o zbiranju ameriškega brodogradnja pri Keramskih otokih med Okinawo in Kumom. To vključuje 200 bojnih ladij, parnikov in transportov. Japonci so naznanili, da zavezniške bojne ladje bombardirajo japonske obrambne pozicije pri Balikpapanu, otok Borneo.

Manila, Filipini, 27. jun.—Likvidacija zadnje japonske trdnjave v dolini Cagayan na Luzonu, največjem otoku Filipinske grupe, bo kmalu dovršena. Ostanke japonskih sil so stisnjeni v koridorju med ameriški kolonami. General Douglas MacArthur poroča, da tri ameriške divizije drobe ostanke japonskih sil v koridorju. Ena je okupirala Tuguegarao, glavno mesto province Cagayan, po bitki, v kateri so bili Japonci poraženi. Del japonske sile je pobegnil v hribe na vzhodni strani doline. Filipinski gerilci so zasedli strategično cesto, ki vodi iz doline v smeri Aparrija, pristanišnega mesta, katero so ameriške čete okupirale zadnji teden.

Enote ameriške pehotne divizije prodirajo proti Gattaranu in Lallu. Prve so obšle Bakas ob reki Dummun. Okrog 20,000 japonskih vojakov se še nahaja v severnem delu Luzona in polovica te sile je zbrana na vzhodni strani ceste, ki vodi v Aparri. Operacije čet podpirajo bojna letala z bombardiranjem japonskih pozicij.

Odmor v vojnih operacijah na Mindanaoju, drugem največjem otoku Filipinske grupe, je bil pretrgan. Ameriška pehotna divizija je porazila japonske čete v bitki pri Tamaganu, ki leži dve milj severno od reke iste imena, in ga zasedla. Ta divizija bo kmalu navezala stike z drugo, ki se nahaja na ozemlju ob zalivu Davao. Avstralske čete so okupirale hrib Tazaki na Novi Gvineji, ki dominira dolino Wewak, po lju-ti bitki z Japonci. Več sto japonskih vojakov je padlo v bitki.

Enote devete avstralske divizije so okupirale oljna polja pri Miriju, otok Borneo, po zdrbitvi japonskih sil. Japonci so uničili nekaj oljnjakov pred porazom. Del japonske sile je pobegnil v smeri Kuchinga na zapadnem obrežju Bornea.

Guam, 27. jun.—Ameriški letalci so napadli japonske oljne čistilnice v Utsubi, ki proizvajajo gorivo za japonsko letalsko silo. Vrgli so več sto ton zažigalnih in razstrelivnih bomb, ki so povzročile ogromno škodo. Napad na Utsubo je sledil bombardiranju japonskih industrijskih središč na otoku Honshu. Čez petsto leteti trdnjav je metalo bombe na letalske, orožne in municijske tovarne v Nagoji, Osaki in Kobeju. Ta mesta so bila prej tarča bombardiranja iz zraka.

Poveljstvo dvajsetega ameriškega letalskega zbora poroča, da se samo pet leteti trdnjav ni vrnilo v svoje baze po izvršenem napadu na japonska industrijska središča. Poročilo dostavlja, da so ameriški letalci potopili in poškodovali japonske ladje in parnike, katerih tonaža je znašala čez 245,500 ton, v zadnjih dveh tednih. Vest iz glavnega stana admiral Nimitza pravi, da se je več sto japonskih vojakov, ki so se skrivali v luknjah in tunelih otoka Okinawe, podalo deseti ameriški armadi. Okinawa leži 325 milj od japonske celine. San Francisco, Cal., 27. jun.—Radio Tokio poroča, da so ameriške čete invadirale otoke grupe Anami, ki leže sto milj severno od Okinawe in dvesto milj od japonske celine. Poročilo omenja tudi izkrcanje ameriških čet na otoku Kumu, 50 milj zapadno od Okinawe. Premier Kantaro Suzuki je priznal ameriško okupacijo Okinawe, zaeno pa je posvaril svoje rojake pred nevarnostjo invazije japonske celine. Časniška agentura Domei pravi, da Japonci preti največja kriza od mongolske invazije l. 1247. Ta trdi, da so se ameriške sile približale japonski celinici z okupacijo otokov v grupi Moluccas, ki leže 350 milj južno-vzhodno od Filipinov.

Britske in ameriške čete v Avstriji

Zasedle bodo določene cone

Milan, Italija, 27. jun.—Feldmaršal Harold Alexander je dejal, da je zavezniška komisija, ki je obiskala Dunaj, uspešno dovršila svojo nalogo.

"Rusi žele, da britske in ameriške čete zasedejo njim določene cone v Avstriji kakor hitro mogoče," je rekel Alexander. "Okupacija dela Avstrije in Dunaja bo odredjena." Alexander je vrhovni poveljnik zavezniških sil v Sredozemlju. Dejal je, da je določitev okupacijskih con na Dunaju za britske, ameriške in morda tudi za francoske čete odgovorna za zavlačevanje. Ruske čete se bodo umaknile iz avstrijskih con, katere bodo zasedle britske in ameriške, prihodnji teden.

Sodišče zavrnilo predlog kompanije

Chicago, 27. jun.—Federalno prizivno sodišče je zavrnilo predlog Montgomery Ward & Co., naj onemari vojaško kontrolo njenih trgovin v Chicagu in drugih mestih. Armada je na odredbo predsednika Rooseveltovega zasedla trgovine v decembru preteklega leta. Federalno vrhovno sodišče je nedavno potrdilo, da je imel predsednik oblast zasede. Kompanija se ni hotela pokoriti odloku vojnega delavskega odbora, da mora podaljšati veljavnost pogodbe z unijo United Retail, Wholesale & Store Employees, včlanjeno v Kongresu industrijskih organizacij. Kompanija je tudi trdila, da je predsednik prekoračil mejo svoje oblasti z odredbo glede zasede njenih trgovin.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00
na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in okolico
Cook Co. \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodenih
členkov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (June 30, 1945), poleg vašega imena
na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-
vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Vrenje v delavskem kotlu

Zadnja leta, odkar so japonski vojni lordi zahrbtno napadli Ameriko v Pearl Harborju, je bila dežela na splošno brez večjih industrijskih sporov. Stavk v večjem obsegu ni bilo, razen v premo- govni industriji pred par leti, ko majnariji niso hoteli delati brez pogodbe. Grmenja proti stavkam v tisku in radiu je bilo seveda zelo veliko, ker je bil namen te propagande pač ustvaritev sovražnega razpoloženja med ljudstvom do organiziranega delavstva.

Ta propaganda je prilično uspela in posebno vojake zastupila proti delavstvu. Vsa ta leta pa je bilo faktično izgubljenega manj kot pol odstotka delovnega časa radi stavk. Veliko več delovnih ur je bilo izgubljenih v vojni produkciji radi poškodb in bolezni, pomanjkanja materiala in podobnih vzrokov. Ampak ljudstvo o tem ni skoraj nič slišalo, kajti delavstvu sovražna propaganda je vse to skrbno zamaščala.

Toda znamenja so, da gre ta doba delavske politike h kraju. Zadnja leta je ameriško delavstvo rado ali nerado, vendar pa zelo potrpežljivo prenašalo butaro in sponse, v katere sta ga vkovala vojna in vojni delavski odbor. Godrnjanja je bilo seveda veliko, sem pa tam tudi spontane stavke, katere so večinoma provocirali delodajalci. Veliko je bilo tudi nezadovoljnosti in zahtev za modifikacijo mezdne formule malega jekla, s katero so zamrznjene plače. Toda vse zaman. Vlada se drži te mezdne politike kot klobč telesa.

★ ★ ★

Dokler je bilo dosti dela in dosti čezurnega dela z boljšo plačo, je že šlo in draginja ni bila tako občutljiva. Toda odkar je vlada pričela odpuščati ali krčiti vojna naročila, se je začelo krčiti tudi delo, še bolj pa zaslužek. Prizadete so posebno ogromne vojne tovarne, kot na primer Willow Run pri Detroitu in tudi maršijske druge, kjer je bilo že tisoče in tisoče delavcev odslovljenih. Drugod je bilo odpravljeno čezurno delo in tudi delavci reklasificirani v slabše plačane kategorije.

Z drugo besedo: delavski zaslužek je začel padati in med delavstvom je začelo vreti.

Ko pišemo te vrstice, je v teku več stavk. V Akronu stavka 16,500 delavcev pri Goodyear Co. V Chicagu tudi vre: v stavki je blizu 10,000 voznikov, pri velikih tiskarskih firmi Donnelly par tisoč, pri McCormicku pa okrog 5,500 delavcev.

Stavko voznikov skuša zdrobiti vlada z vojaštvom. Pri Goodyearju in pri McCormicku je nastala stavka vsled tega, ker skušata družbi na podlagi odlokov vojnega delavskega odbora arbitrarno reducirati plače. Stavka voznikov je revolta proti politiki vojnega delavskega odbora, za višje plače in krajši delovnik. Normalni delovnik teh voznikov je namreč še vedno 51 ur na teden, stavkarji ga pa skušajo zbiti na 48 ur, iz česar je razvidno, da niso delomirneži! Pri tiskarski firmi Donnelly pa je stavka za priznanje unijske delavnice. Ta firma, med največjimi te vrste v deželi, se že dolga leta na sličan način bori proti organiziranju delavcev kot Montgomery Ward.

★ ★ ★

Močno je začelo vreti tudi med 500,000 avtnimi delavci v Michiganu. Na zadnji konferenci 600 predstavnikov vseh krajevnih unij UAW-CIO v Detroitu in okolici je bilo z veliko večino—pet proti enemu—zaključeno, da se bodo avtni delavci skušali iztrgati iz objema mezdne formule malega jekla.

V Detroitu je namreč že precej tisoč brezposelnih delavcev, čezurnega dela je pa vedno manj. Zaključek teh voditeljev je bil, da unija v smislu Smithovega zakona vloži pri zveznem delavskem odboru formalno zahtevo, naj odredi glasovanje med avtnimi delavci o stavki. Ti delavci zahtevajo znižanje delovnika in zvišanje zaslužka—"take-home pay," kakor pravijo. To predvsem pomeni, da se s skrajšanjem delovnika na 40 ur v tednu "peča" nič ne zmanjša.

Ta zahteva za stabiliziranje ali zvišanje tedenskega zaslužka je velikega pomena za vse gospodarsko življenje. Samo z odpravo čezurnega dela, ki je zadnja leta splošno v veljavi širom dežele, bo po izjavi direktorja OPA padel delavski zaslužek za 17 milijard dolarjev na leto. To bi pomenilo drastičen padec kupne sile in bičletek zločestega kroga—manj zaslužka, manj dobrih odjemalcev, manj dela, večja brezposelnost, gospodarski polom.

Vse sledenjanje R. J. Thomasa, mednarodnega predsednika UAW, pri se ne igrajo s stavko v tem času, je bilo zaman. Formula malega jekla mora iti, je bil zaključek krajevnih unijskih voditeljev, ki dobro poznajo sentiment svojega članstva.

O tem vprašanju je razpravljala tudi eksekutiva UAW na svoji redni seji v Chicagu pred par tedni. Na tej seji je tudi predsednik Thomas rekel, da prihaja čas, ko bo unija morala preključiti svojo objubo, da ne bo vodila stavk, dokler traja vojna.

Toda v avtni industriji ne prihaja samo konflikt med unijo in avtnimi magnati ter vladno delavsko politiko, marveč se obeta tudi večji boj med UAW ter unijami ADF. Oba tabora sta si napovedala vojno za življenje ali smrt. Vzrok je, kdo bo imel prvenstvo pri delu v zvezi s preurejanjem avtnih tovarn za civilno produkcijo.

Detroitška delavska federacija (ADF) je že zadnji jesen napovedala vojno UAW-CIO, ko je zaključila, da se noben njen član ne bo dotaknil tega dela, ako unije ADF ne dobe popolnega monopola nad preuredbenim delom. Eksekutiva UAW pa je na zadnji seji zaključila, da bo od vseh avtnih družb zahtevala prvenstvo pri tem delu za svoje člane; šele potem, če bo teh manjkalo, bodo lahko upošleni monterji in par drugih strok ADF. Z drugo besedo: boj je za kruh med delavci samimi. Kapitalisti se lahko v pest smejejo, kajti na dobičku bodo le oni.

Glasovi iz
naselbin

O DELU IN POČITNICAH

Hermine, Pa.—Mir vsem narodom, srečo in zdravje vsem ljudem, pa bo šlo naprej. Tak program bi bil zadovoljiv za vse, ker bi bil najboljši. Kako pa se bo stvar z mirom zasukala, je seveda drugo vprašanje, namreč vprašanje kovačev miru: kakršnega bodo skovali, takega bodo in bomo imeli. Upajmo, da bodo skovali dober in pravičen mir za vse!

Mi delavci prelagamo svoje vsakdanje križe in težave z ramé na ramo iz dneva v dan, mesec za mesecem, leto za letom. Ob tej priliki, da se tudi moje stare, izgarane kosti malo odpočijejo, so tudi meni dali nekoliko odmora. Ta odmerek odmora ali oddiha pa je samo za en teden. Torej so mi dali počitnice, seveda bom dobil tudi majhno plačo za ta moj luksuz, in to po nekkih zakonih, ki so končno prišli tako daleč, da mora tudi delavec dobiti mrvico od podjetja, pri katerem gara kot suženj, ampak le takrat, kadar te potrebujejo, potem pa idi kamor hočeš.

To so moje druge počitnice v mojem življenju, lani in letos. Vsled tega lahko sklepam, da človeku ni treba obupati; saj se morda celo zgodi, da nas bodo nekega lepega dne začeli pitati z denarjem. Kje zlodja pa naj človek dobi narodne jedi, ki ji pravimo šunka, le kje se bi ta delikatosa v teh resnih dneh dobila? Na primer, jaz sem že vse pregledal, črni trg in beli trg, pa šunka ne dobim nikjer po zmerni ceni. Niti je ni nikjer več videti, da bi bila razstavljena pri mesarjih.

To me je priviedlo do zaključka, da moje tedenske počitnice mi gotovo ne bodo zvišale moje teže. Če bom v senci lačen ležal ves teden, se zna zgoditi, da bom še celo shujšal, potem pa se ne bi mogel vrniti na delo po končanih počitnicah. To so tiste stvari, ki človeku delajo preglavice, četudi niso bogzna kako važne.

Neki rojak je oni dan pojamaral, da ima slabe zobe, pa sem ga potolažil, da jih skoro ne potrebuje, ker itak nima nič takega, da bi z njimi grizel in žvečil. Strinjal se je z menoj, rekoč, da imam prav, kajti ves teden je jedel le solato med dvema kosoma kruha, torej solatne vložke ali sendviče. Dostavil je, da ne ve koliko časa bo "zdržal" ob taki prehrani. Morda ni njegov položaj tako resen, gotovo se je hotel le nekoliko pošaliti, pa je malce pretiral. Saj menda vsi vemo, da imamo poleg kruha in solate še vedno tudi kaj drugega "za pod zob."

Uposten sem pri družbi Westinghouse EMF Co., kjer delam že nekaj let. Nimam baš najboljšje pozicije, vendar pa gre stvar naprej. Moje delo mi prav ugađa, ker ni nasprotno mojemu zdravstvenemu stanju. Opravljam razna dela, tako da nisem vedno na enem mestu kot montiran stroj. Moja hiba me namreč še vedno muči, kakor tista mora, ki te tlačijo ponomi v spanju. In ko hodim iz enega od dela v drugega, vidim različne

obrazje in različno delo, ki se zelo razlikuje, pa na ta način lažje pozabim na mojo staro nadlogo. Tako si služim svoj vsakdanji kruh, brez katerega ne more eksistirati nobeno živo bitje.

Večkrat me je zvedavost mučila, da bi izvedel, kako se opravlja to in ono delo. Sedaj, ko imam priliko, da vidim razna dela v vseh oddelkih te delavnice, se mi pa nič več čudno ne zdi. Ta delavec izdelava to, oni drugo, tretji spet nadaljnji kos in tako gre delo naprej iz ene roke v drugo, tretjo, četrto itd., dokler ni končno izgotovljeno. Na ta način ne veš ti in ne jaz kako se stvar izdelava, kljub temu pa je vsak izdelek izvršen tako popolno, da gre v svet kot izvršen komad, pa naj bo to stroj ali top. Izdelava ga je na tisoče rok, nihče pa ne more trdit, da ga je izdelal on. Pri vsem pa je čudno to, da dobi priznanje samo magnat oziroma lastnik tovarne.

Ta ali oni bo rekel, da za svoje delo prejmemo plačo. Seveda jo prejmemo, ampak tista plača ni niti z daleč to, kar bi morala biti v primeri z izgotovljenim delom. Res je, da nekateri delavci prejmejo dokaj visoke mezde, kje pa so drugi, ki ne prejmejo niti toliko, da se bi lahko reklo, da so pošteno plačani? Nekateri dobijo denar kar tako za nekak boglonaj, med temi so največ tisti "na vrhu", ki nič ne delajo, samo "komandirajo"—pa še to le na distanco iz svojih letovišč, kjer se zabavajo po mili volji, medtem ko delavska para zanje gara.

Nekateri pravijo, da je odvisna tvoja mezda od prijateljev. Glavna stvar je, če ti je sreča mila, da prideš med pravo grupo in pa da znaš dobro odbijati bikove odpadke, potem si pa na konju in vsa stvar je v redu. Ampak delavcem ne bodo zasijali lepši dnevi, dokler si jih ne bodo sami znali ustvariti, kajti kapitalisti jim jih gotovo ne bodo, temveč jih bodo izžemali tako dolgo, dokler jim bodo pustili.

Isto pravilo, ki velja za rešitev delavcev izpod izkoriščevalskega sistema, velja tudi za Slované: sami si morajo ustvariti boljšo bodočnost z vzajemnostjo in sodelovanjem. To je edina pot, druge ni. Zbudi se, Slovan, na obzorju se dela dan!

Frank Fink.

ZNANCI V DOPISIH

Linden, N. J.—Iz Springfielda, Ill., sta bila v Prosveti dva dopisa o družini Frank in Mary Lazar, živeča v Thomasu, W. Va. Z njimi smo se večkrat srečali; oba sta bila prijazna in dobro znana med tamkajšnjimi rojaki. Bila sta člana dveh slovenskih društev, društva SNPJ in ZSZ, ki je bilo ustanovljeno leta 1922.

Lazarjeva sta takrat imela dva sinčka, Franka in Mirka. Prosveta je priobčila sliko njunega sina Johna, ki je padel v vojni z Nemčijo. V drugem dopisu je bilo omenjeno, da je njun sin Frank prišel na dopust k stricu in teti v Springfield. Želimo, da se bi zdrav vrnil domov in svoje starše našel žive v Jugoslaviji.

Znano nam je namreč bilo, da sta zakonca Lazar z otroci vred odšla v domovino v Žiri in se preselila v Ljubljano. Žiri je zasedel Lah in Lazarjevi so se preselili v Slovenijo še pred vojno. Naše globoko sožalje našim znancem in prijateljem, Franku in Mary Lazar, ki sta izgubila sina Johna v tej strašni vojni. Vem, da ju bo novica o zgubi sina težko zadela. Koliko mladih življenj je bilo že uničenih v tem klanju in koliko jih še bo na Pacifiku! Japonci so se pripravljali za napad na Ameriko še ko smo mi bili mladi.

Ta mesec je poteklo 32 let, odkar smo stopili s parnika v New Yorku na ameriška tla. Nato so nas peljali k Franku Sakserju, kjer so bili slovenski možje. Spominjam se, ko me je eden vprašal, če sem zadovoljna, ker sem prišla v Ameriko. Odgovorila sem, da nisem zadovoljna. In res sem mislila, da bi šla kar nazaj, ne naprej.

Potem sem se sestala z mojimi brati v Ameriki, tako tudi s sestro, ki pa so že vsi umrli. Srečali smo mnogo prijateljev na zapadu v Montani in Coloradu, potem pa na vzhodu v Pennsylvaniji in West Virginiji, sedaj pa v New Jerseyju in bližnjem New Yorku.

Kadar koli stopam po cesti Cortland v New Yorku, mi pride na misel moj prihod iz starega kraja pred 32 leti. Celó iz New Jerseyja se vidijo visoki nebotičniki na Broadwayju v New Yorku. Tam na Sakserjevi hiši še stoji zapisano njegovo ime, četudi je že med umrlimi, kakor na tisoče rojakov, katerim je služil kot agent. Naj mu bo blag spomin!

Neka Judovka je pred nekaj dnevi rekla, da je bil Hitler hučič, ker je kar tako zginit. Napovedal je, da si bo podjarmil ves svet, pa se je zgodilo drugače: podjarmljen in premagan je bil on, k čemer so pripomogle ameriške in ruske armade. Ruske armade so poglnele nacistične horde z ruskim step in delo skončale v osrčju same Nemčije!

Blag spomin vsem padlim vojakom, prizadetim staršem pa globoko sožalje. Padli so daleč od svoje domovine za svobodo vseh narodov. Njihove grobove greje solnce s svojimi blagodejnimi žarki, oni pa spe nevzdrano spanje. Mnoge krijejo tudi morski valovi. Dali so svoja mlada življenja za svobodo in mi upamo, da bo njihovim žrtvam sledil resnični mir in pravica za vse!

Agnes Pasarich. 540.

PISMO SLOVENSKEGA
IZGNANCA

Plainfield, N. J.—John Cvetkovič je od svojega brata, katerega so Nemci odpeljali iz Brežice v Nemčijo, dobil pismo naslednje vsebine, datirano 27. maja iz Wewelsburga:

Dragi brat in vsi skupaj! Dam Ti v vednost, da nas je prosluli režim Hitlerja dne 24. oktobra 1941 pognal iz naše domovine v Nemčijo, a na naše domove so poslali pristne Nemce. Vzeli smo s seboj samo obleko. Izseljena je bila polovica okraja Brežice in Krško ob hrvaški in italijanski meji in vse gori do Bleda, skupaj 85,000 oseb.

Namedeni smo bili po taboriščih in sposobno ljudstvo je delalo po tovarnah itd. Zdravko, odnosno vsa moja družina, razen Branka, ki je vojni ujetnik, je tukaj. Za Branka še do danes ni v nem. Na Veliki petek nas je hrabra ameriška armada osvobodila. Sedaj nam gre bolje, prej pa smo stradali. Sestra Mica in njeni, ker so Hrvati, so ostali doma na Obrežju in vsi ti, ki so bili v državni službi. Čez 3000 iz dobovske fare pa nas je bilo premeščenih v Nemčijo. Sedaj se pripravljamo domov.

Kako bomo našli, ne vem, ker je bilo pri nas doma veliko bombardiranje in hude bitke. V skrbnem sem sestro Mico. Obiščite me Ti bom pisal, ko bo šla pošta. To pismo sem dal nekemu ameriškem vojakcu, ki gre 29. maja nazaj v Ameriko in ga bo dal tam na pošto.

Tukaj bodo zasedbo prevzeli 29. maja Angleži. Naznanjam Ti, da je brat Franc 6. marca 1941 v Apatinu v Bački umrl, brat Andrej pa 12. septembra 1943 v Samoboru. Franc je umrl na pljučnici, Andrej pa je zastalo srce. Žalostno!

Drugi smo bili vsi zdravi kljub

Ameriški vojak je zasadil zvezdasto zastavo na razvalinah srednjeveškega gradu Šurt na Okinawi. Hrib, na katerem je stal ta grad, so Američani naskakovali par tednov predno so ga iztrgali iz rok Japoncev.

temu, da smo v tej prokleti Nemčiji stradali in mnogo prestali. Sprejmi Ti kot vsi Tvoji najlepše pozdrave in poljube od nas vseh.

Vaš ljubeči brat

Martin Cvetkovič,
Wewelsburg, Westfalen,
Nemčija.

PISMO IZ KOBARIDA

Dne 8. junija je Glas Naroda v New Yorku priobčil sledeče pismo iz Kobarida na Goriškem, ki ga je pisal ameriški vojak Julius G. Suštaršič svojim staršem v Ridgewood, N. Y. Mladi Suštaršič v pismu hvali slovensko ljudstvo na Primorskem. On je bil ranjen 17. aprila v Bologni v Italiji in je dobil odlikovanje. V pismu je svojim staršem poslal vijolice, ki jih je sam natrgal v kobarški okolici. Pismo se glasi:

Dragi starši! Zelo prijetno mi je, da Vam morem pisati iz Slovenije in zelo me veseli, da Vam morem sporočiti, da je tukaj vse zelo dobro: ljudje so zelo dobro obloženi, zelo čisti in imajo dovolj jesti. Tudi z veseljem povem, da ljudje boljše izgledajo in da so dekleta lepša. Vsi so zelo presenečeni, ko me slišijo slovensko govoriti, in zelo dobro izhajam z njimi. Tako so srečni, ko vidi- jo Slovenca iz Amerike.

Ker lahko dobim kavo, sladkor in drugi živilci, jim ga prinašam kadar koli morem.

Nastanjen sem v majhni vasi blizu Kobarida, po imenu Tréet. Ljudje blizu Vidma, četudi govorijo slovensko narečje, žele ostati pod Italijo, Slovenci, ki žive tukaj okoli in še dalje od Kobarida, pa žele biti združeni z Jugoslavijo.

Vsa Primorska je slovenska in vsi napisali so jugoslovanski. Mnogo Italijanov, ki so bili fašisti ali učitelji, je bilo ubitih. Pa to je bilo za nje predobro, kajti morali bi biti pečenji, ne pa samo ustreljeni.

Ljudje na Primorskem in v Trstu žele v Jugoslavijo. Ti ljudje ne morejo pozabiti, kaj so tam napravili fašisti, in je samo prav, da so sedaj združeni z Jugoslavijo, kajti vsi so partizani. Vsakdo med njimi, od malih otrok do starih žensk, se je boril za svobodo. Samo ko bi jih Vi mogli videti—kako fin, pošten narod so! Navzlic vojni, so še vedno čisti, tako na telesu kot na duhu. Ves čas, odkar sem v Evropi, nisem videl takega naroda, ki je napravil toliko s tako malim. Bog je v resnici z njim.

Sedaj še ne morem iti v Ljubljano, toda upam, da bom kmalu. Od tam nameravam iti k stari mami. Tukaj je vse lepo in mirno. Za nič ni treba skrbeti.

V Kobaridu sem imel prijet-

in ž njimi govoril. V vsaki hiši, kjer sem se oglašil, so mi dali vina in kruha. Tukaj je mnogo češenj na trgu in stanejo samo 22 centov kila. Poleg lir rabijo nov jugoslovanski denar.

Mama in vsi ostali doma v Ameriki, od Vas želim, da pričnete zbirati obleko in živez in pošljite meni. Sporočiti Vam želim tudi, da veste resnico o Titu. Nani so v Ameriki marsikaj pripovedovali o njem; pa je eden najboljših ljudi, ki jih kdaj moreš srečati. Močan v značaju, inteligenten, odkrit in miren. Narod hoče imeti federativno demokratično državo, ne pa komunisti. Četudi so nekateri komunisti, so pri vsem tem dobri katoličani. Celó župnik je komunist.

Četudi je tukaj okoli le malo mila, so ljudje pri vsem tem zelo čisti. Temu se kar ne morem načuditi. Še nikdar nisem videl tako čistih ljudi.

Prosim, pišite mi takoj in stavite vprašanja in sporočite mi, kaj hočete vedeti.

Z iskrenim pozdravom,

Julius.

ZANIMIV RADIOPROGRAM
O VPRASHANJU RUSIJE

Chicago, Ill.—Radijski department univerze Northwestern, ki vsako nedeljo ob 10:30 dopoldne oddaja svoj radioprogram "The Reviewing Stand" s postaje WGN po omrežju Mutual Network, bo v nedeljo, dne 1. julija ob omenjenem času imel za svoj predmet diskuzijo "Rusija in Daljni vzhod."

To bo prva diskuzija v seriji treh zaporednih razprav o vprašanju sodobne Rusije. To vprašanje je vitalnega problema za ves svet, kajti vloga Rusije ne samo v Evropi, temveč tudi na Daljnem vzhodu v Aziji, je velikega pomena za vse velike in male narode, zlasti pa za Ameriko, ki se danes bori proti japonski agresiji.

Govorniki, ki se bodo udeležili nedeljske razprave na tej oddaji, so štirje. Albert Parry, znani predavatelj o Rusiji in avtor raznih člankov in knjig, ki se nanašajo na Rusijo in Daljni vzhod, bo razpravljal o tem predmetu s svojega poznanja tega vprašanja. Harley F. MacNair, profesor zgodovine Daljnega vzhoda na čikaški univerzi, bo povedal svoje mnenje. Kenneth Colegrove, profesor politične znanosti, in Frank Smothers, urednik dnevnika Chicago Sun, bosta izrazila svoje mnenje.

Pomnite, da se razprava začne ob 10:30 dopoldne in bo oddajana z radiopostaje WGN, namreč v nedeljo, dne 1. julija. Oddaja bo naznanjena pod oznako "What About Russia?"

Reviewing Stand.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO

Fašistični domobranski teror nad Slovenci

(Nadaljevanje)

1. III. 1944 so vdrla Nemci iz Rakeka v jačini 500 mož in obkolili Dolenje Jezero ob Cerkljanskem jezeru. V Martinjaku so ujeli 15-letnega dečka, ki je bežal pred njimi na hrib Slivni. Streljali so za njim in mu klicali: Stoj! Deček se je ustavil, se obrnil in dvignil roke. Zdal se tarča ni več pomikala, lahko ga je bilo zadeti. Z 9 strelmi so ga ubili v prsi njegovih domačin. Dečku je bilo ime Mirko Premrov.

Pokolji se množe

Iz Gorenje vasi so domobranci 2. III. odpeljali Jožeta Graha in 2 dekleti, v Šmarjeti so aretirali učitelja Miheliča in kmeti Klerja. Usoda teh ni znana. Lopovi so se razpršili po vaseh, streljali in metali bombe, ropali in strahovali ljudi.

6. III. so domobranci na Rojah pri Trebanskem vrhu v novomeškem okrožju ujeli tri partizane in dva druga, ki so jih strahovito mučili. Isto noč so mučili in ubili podpor. Miho Zveca, ki so ga našli doma.

Drugi dan so napadli okrajnega odbornika za Trebnje in partizana Toneta Grmovšaka iz St. Lovrenca. Prvi je pobegnil, drugega pa so umorili s 7 strelmi. Ljudje so spoznali v tej tolpi Glušiča iz Mokronoga, Jožeta in Janka Sajeta, Franca Saleharja iz Blata, prof. Omahna iz Prudofa pri Trebnju.

Tretji dan so Nemci napadli vasi Ribnico v okraju Straža in odpeljali tri fante, od katerih sta bila dva bolna. Hkrati so v Prapročah vzeli dvema kmetoma dva vola, več kokoši ter vso mast in meso.

Žrtve ovadstva št. III.

10. in 11. III. so Nemci po izdaji domobranski ovaduhov iz zraka bombardirali vasi Žalno, Zagradec, Plešivico. V teh krajih ni bilo naših edinic. V Žalno so bile ubite 3 ženske, 3 otroci in 3 moški. Skoraj vsi so bili somišljeniki domobrancev. V Slivnici so iz ruševin izkopal 7 žrtv, v Zagradcu 2. Razvaline so ostale od vasi Plešivice, Zavrtča in Nova vas. Enot naše vojske niso imele škode.

Mrliči skrunijo

13. III. so Nemci in domobranci odpeljali iz temeniške doline neznanu kam mlinarja Jakliča, s Pustega Javorja.

Drugi dan pa so domobranci pod vodstvom komandanta Furlana na poti iz Čučje mlake in Bele cerkve skozi Vinico v Škocjan, kjer so povabili s seboj kmetico Angelo Kočevar in njeno hčerko Tončko. Ko so ju pregnali izven vasi, sta se morali sezuti in sleči, pa še sami so jima trgli obleko s telesa. Pred njima so potem postavili mitraljez in obe pokosili. Ena se je mučila še pol ure, preden je izdihnila. Domobranci so po mrličih pljuvali in ju obmetavali z blatom. Krivca—ovaduh ljudi dobro poznajo, doma je iz bližnje vasi. Ne bo utekel roki pravice.

So to še ljudje?

17. III. je okoli 200 domobrancev vdrla iz Novega mesta pod zaščito nemških tankov. Prodrli so do vasi Prečna. Tam so poiskali mirnega prebivalca Miha Augustina iz Gorenjih Sušic. Čeprav je bil brez orožja in se ni upiral, so ga domobranci odpeljali s seboj. Bili sta to 36. domobranci četa pod poveljniki komotnika Resmana in 40. četa s komandirjem poročnikom Špiljarjem. Iskali so žrtve. Domobranci Avgust Lampe, ki je med tem že padel v roke pravice, in njegova žena Valčka sta izšla kraj na Novi gori, kjer je pri kmetu Lavriču ležala bolna mlada Helena Sedajeva. Vlekli so jo iz hiše v Gorenjo Stražo in tam privezali h kozoletu. Popoldne so jo gnali mimo gradu Zalog pri Prečni in jo tam nečloveško mučili. Med zveržami so bili Avgust Lampe, Ivan Darovič, Alojz Springer iz Dol. Straže, Janez Simc iz Dol. Straže in Jože Jančar iz Četke vasi. Springer je Sedajeva tako tolkel s kopitom puške, da je imel vse kopito razbito in okrvavljeno, ko se je vrnil v Briljin. Žrtvi so izklopali eno oko, ji večkrat prebodli doje, polomili roko in razbili glavo. Hkrati z njo je bil enako zversto ubit tudi Miha Augustin. Od udarcev je imel zlomljeno roko in nogo.

Avgust Lampe je izpovedal, da je Sedajeva zajela 36. četa in jo izročila 40. četi, ki je umor izvršila. Truplo je bilo najdeno ležeče na hrbtu, okoli splozila je imelo več ran; večkrat

Stotine bivših političnih ujetnikov gotovo s nasladi opazuje požar, ki uničuje koncentracijsko taborišče v Belenu, kjer je bil njih pekel. Taborišče so zažgali angleški vojaki, da izbrisajo fizične sledove mučiteljev.

20. III. so domobranci v Grosupljem umorili železniškega uradnika v pokoji Poliča in njegovo ženo.

21. III. so domobranci ujeli ranjeno partizanko Vido Gromovo. Domobranci Janez Jenič iz Stranske vasi ji je odrezal prsi in jih je vrget med nogo, nato pa jo ustrelil. Istega dne je ta zločinec mučil tudi ujetega partizana Bogdana in ga nato ustrelil.

More tudi zaradi denarja

25. III. so domobranci vdrla v vas Breg. Tam so ubili krojača Franca Košoroka iz vasi Laze in Antona Jerasa, konjača iz Ribnice. Prvega so odgnali z doma v spodnji obleki do bližnjega kozoletu in ga tako dolgo prebadali z bajoneti, dokler ga niso zaklali. Med morilec je bil tudi Drago Pirc, p. d. Matijenkovič iz Zigmarije.

K Jorasi so prišli kupiti težko svinjo za 9.000 lir. Med kupčijo so se nekaj sprli in zato odpeljali Jorasa na poveljstvo. Ko so ga izpustili, ga je domobranci spremljevalec ustrelil in mu vzel tudi 50.000 lir, ki jih je imel pri sebi. Njegova hči je to naznanila nemški komandi, kjer so se delali ogorčene, toda žrtve je bila mrtva in zločinec svobodni.

Zvečer istega dne so iz Dolenjih Laz odpeljali 3 osebe, med njimi 60-letnega očeta nekoga partizana, z Brega pa eno žensko.

Enake metode

Sploh so domobranci po vzoru Nemcev iz vseh krajev odpeljali mnogo ljudi. 25. III. Franc Kožarjevo, Pavlo Kresničev, Nežo Andolškovo, vse iz Hrovače; Jožeta Babiča, Ivana Lovšina, Angelo Kodričev, vse iz Goriče vasi; Josipa Divjaka iz Ribnice, Mati slednjega pa je Zalarja izdala.

17. III. je druga kolona domobrancev napadla Ribnico. V šoli so ustrelili 7 ujetih partizanov, nato pa trdili, da so padli v borbi. Teden dni kasneje so ustrelili še 7 žrtv, med njimi 1 žensko iz Ribnice, in jih zagrebeli v okope pri vojašnici. Govorili pa so spet, da so jih odpeljali na prisilno delo v Nemčijo.

Sedajevi je nemška bomba ubila očeta, mater in brata. Sama pa je padla v roke domačim morilecem.

Sv. Jožef—zaščitnik morilcev
Malo pred Jožefovim 18. III. je župnik Franc Cerkovnik iz St. Jerneja pokazal neki ženi podobico sv. Jožefa in dejal: "Vidite, to je podoba sv. Jožefa! Na njegov god bo tekla kri v potokih. Brat bo kral brata, oče sina, sin očeta, skratka mnogo družin bo uničenih, da bo enkrat za vselej uničena ta partizanska golazen!"

Ženica je odgovorila: "Oprostite, gospod župnik, ne razumem vas! Dosedaj so nam vedno govorili, da naj se obračamo s priprošnjo radi varstva k sv. Jožefu. Sedaj pa naj postane sv. Jožef tisti, ki varuje one, ki družine pokončujejo. Res, gospod župnik, oprostite mi, da vas ne razumem!"

Prav na praznik sv. Jožefa so domobranci iz Nove cerkve vdrli na Vinji vrh, kjer so med majo razgrajali, se opili, ljudem grozili, streljali na slepo in metali bombe. Ena taka bomba je ranila 3 otroke, enemu je odtrgala nos, drugemu izbila oko.

20. III. so domobranci v Grosupljem umorili železniškega uradnika v pokoji Poliča in njegovo ženo.

21. III. so domobranci ujeli ranjeno partizanko Vido Gromovo. Domobranci Janez Jenič iz Stranske vasi ji je odrezal prsi in jih je vrget med nogo, nato pa jo ustrelil. Istega dne je ta zločinec mučil tudi ujetega partizana Bogdana in ga nato ustrelil.

25. III. so domobranci vdrla v vas Breg. Tam so ubili krojača Franca Košoroka iz vasi Laze in Antona Jerasa, konjača iz Ribnice. Prvega so odgnali z doma v spodnji obleki do bližnjega kozoletu in ga tako dolgo prebadali z bajoneti, dokler ga niso zaklali. Med morilec je bil tudi Drago Pirc, p. d. Matijenkovič iz Zigmarije.

K Jorasi so prišli kupiti težko svinjo za 9.000 lir. Med kupčijo so se nekaj sprli in zato odpeljali Jorasa na poveljstvo. Ko so ga izpustili, ga je domobranci spremljevalec ustrelil in mu vzel tudi 50.000 lir, ki jih je imel pri sebi. Njegova hči je to naznanila nemški komandi, kjer so se delali ogorčene, toda žrtve je bila mrtva in zločinec svobodni.

Slovenski vodniki in preroki

DR. IVAN LAH

(Nadaljevanje)

Anton Aškerc (1856-1912)

Tako se konča pesem o stari pravdi. Ko bi ne bil Aškerc dal svojemu narodu drugega kot "Staro pravdo", bi bilo to dovolj, da živi v večnem spominu našega ljudstva. Ni dvoma, da je hotel pesnik z njo obuditi uporno silo našega kmeta. "Stara pravda" je izšla leta 1888. Dve leti nato je Aškerc izdal "Balade in romance", ki bodo ostale za vselej dragocena knjiga naše literature.

Iz ljudskih spominov in zgodovinskih dogodkov prehaja pesnik v življenje sedanosti in gleda krivico sveta, pod katero trpe obubožani in zapuščeni. "Sirota Anka" stopa po svetu in vprašuje rože, ptičke in potok:

"Kaj sirote delamo na sveti?"

Vse se veseli življenja, le njeno srce je žalostno. Šele potok ji razodene resnico:

"To le vem ti, dekle, razodeti, prva nisi, zadnja ne na sveti."

Milijoni trpečih in obupajočih dobe v Aškercu svojega glasnika. Socialna misel, ki se je oglašala že pri Stritarju in Gregorčiču kot glas človekoljubja, dobi v Aškercu pesmi bojovni izraz. Zato je dal na čelo svojih drugih zbirk "Lirsko-epskim poezijam" leta 1896 značilno pesem "Moja muza", ki izraža njegov življenjski program:

Moja Muza ni mehkužna, bledolici gospodična; Črnogorka je, Spartanka, deva zdrava, ognjevitka.

Moja Muza ne posedla v mesečini v polusanjah, ona ljubi jasne dneve, ljubi vroče solne žarke.

Moja Muza se ne joče nad svetovnim gorjem bridkim, resno kliče le na delo, ki naj spasi nas edino!

V levi bakljo, v desni handžar kvišku druga moja Muza; razsvetljuje teme klete in s tirani se bojuje.

Pesnik se jasno zaveda svojega poklica in razkriva resnico s trpkimi besedami, ki prehajajo počasi v zbadljiv nasmeš, s čemer se začnejo Aškercove politične in verske satire. Da more govoriti bolj svobodno, se skriva pesnik pod krinko orientalskega sveta, razodeva svoje misli v popotnih pesmih in verskih parabolah. Kot "Dvorski norec", modri Ali, stoji ob vratih bogatnikov, gleda njih gostije in razkošje, ali je že videl lepše okrasje, bisere in diamante:

"Težji nego lanci zlati tu na prsih gizdalinov, sužnosti so lanci hud, kateri narod moj težijo!"

In najlepši diamanti, to so svete srame tiste, padajoče s čela možu, ki za svojcev kruh bori se!"

Siromak pred jasicami poje rije italijanskih vojnih ujetnikov.

Tudi drugi italijanski časopisi so se v teku zadnjih tednov pritoževali, češ, da bo posledica ameriške politike, da bodo poslani nazaj v Evropo nepopoljšljivi fašisti, dočim bodo potencialno demokratični italijanski elementi ostali tukaj v ujetništvu.

Ko je umrl, je ležala nad našo domovino in nad Evropo svinčeno težka tišina, ki so jo par mesecev na to pretrgli topovi z Balkana, oznanjujoči prihod nove svobode, ki jo je naš pesnik tako željno pričakoval. Ta prihod so prav razumeli tisti, ki so bili zvesti poslušalci našega velikega rapsoda. Po naši domovini je odmeval "Jek z Balkana", kamor so bile toliko let uprte njegove oči. Za njim je vstajal svet, ki je vanj veroval. Uresničevale so se prerokbe, a velike misli njegove se kažejo vedno jasneje v svitu sedanjega prerajavačega se sveta.

Napolnil je do roba "Čašo nesmrtnosti", ki je pel o nji:

Čaša tvoja je življenje tvoje. Vlečaj vanjo vsak dan dela dobra, dela slavnja za rojake svoje, za rojake in za domovino.

Truplo tvoje pač strohni v gomili, ali čaka tvojih del ostane. Narod tvoj bo pil iz čaše tvoje, s pitjem njenim bode se napajal, v delih svojih sam boš živel večno (Se nadaljuje)

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Amalgamated Clothing Workers unija v New Yorku je bila tako energično na delu pri zbiranju ponošene obleke za vojni relif, da jo je zbrala sedem funtov na člana, v celoti 22.000 funtov. Ta rekord je napravila krajevna unija št. 39.

O volitvah na Angleškem

Napisal Harold Laski

Čim bolj se bližamo volitvam, tem bolj postajajo jasne nekatere posebne poteze te volilne kampanje. Jasno postaja, da temelji volilna propaganda torijske stranke pred vsem na prvem mestu na slavi Churchillovih uspehov. Prav do leta 1939 so se ga otepali in mu zapirali pot do vladnih pozicij. Ko so ga potem leta 1939 neradi in z nevoljo vendar sprejeli in mu leta 1940 odprli—kako neradi—vstop v vlado, so ga zdaj postavili za svojo največjo slavo in nekakšno edinstveno uresničenje njihovih ambicij in hrepenenj.

V drugih pogledih so osnovali toriji svojo kampanjo na obljubah—da bodo čim prej mogoče odpravili vse kontrole, da bodo z gorečnostjo podpirali socialne reforme, posebno pa storili potrebno v pogledu problema stanovanj.

Slednjič pa so posvetili posebne napore svojemumu trudu, da dokažejo, da je delavska stranka doktrinarina, akademična, ne-realistična ali pa tiranska—nekako tako kot so razvijali svoje napade gospodarski burbonci proti Rooseveltu, ko se je njegovo prvo predsedništvo bližalo svojemumu koncu.

Izredno zanimiva je sestava obeh političnih armad. Churchillovo sedanje ministerstvo je naj-bolj aristokratsko ministerstvo, kar jih je imela Anglija od leta 1867 naprej. Med kandidati torijev pa je naštetih več aristokratov, bančnih in drugih ravnote-ljev, industrialcev kot v kateri koli volilni kampanji na Angleškem od leta 1900 naprej.

Delavska stranka je določila do zdaj že 601 kandidata. Med njimi je 131 vojakov, 32 učiteljev, 14 zdravnikov, 24 trgovcev in 16 časnika. Strokovne unije so dale 151 kandidatov, največ železničarjev, rudarjev in transportnih delavcev.

Najbolj očitni kontrast je ta, da so kandidati torijske stranke večinom ljudje, ki žive od svojih rent, dočim je skupina kandidatov delavske stranke zares predstavnik naroda v celoti. Povprečna starost kandidatov delavske stranke je 41 let, najmanj 2 do 3 leta manj kot pri kandidatih torijev.

Kdor je šel primerjat obljube torijev na polju socialne oskrbe in ono, kar so izvedli, je našel, da je prepad med njimi ogromen. Malo je ljudi, ki verjamejo lordu Beaverbrook, da bi pomenila zmaga delavske stranke tiranijo. Večina ljudi se je zdravstveno in gospodarsko bolje godilo tekom vojne kot prej, tako da morejo soditi, koliko je resnice v argumentu, da je svoboda podjetništva potrebna blagostanju naroda. Večina ljudi je med tem tudi že spoznala, da ni nobene razlike med zaposlitvijo v nacionaliziranih rudnikih in rudnikih, ki se nahajajo v privatnih rokah—ako

izvzamemo dejstvo, da je v slučaju zasebnih lastnikov tehnika zastarela, da je razmerje med delavci in ravnateljstvom slabo in napeto, da prevladuje antagonizem napram poslovnim unijam, da so metode prodaje in financiranja ravno tako neprimerne in neprimkladne kot tehnične metode eksploatacije.

Vodstvo delavske stranke pa je spoznalo v tej kampanji tudi, da so volilci izredno pozorni—poglej vprašanja nacionalizacije industrije—na načelo kolektivne varnosti v zunanji politiki.

Kar toriji zahtevajo v pogledu industrije, v bistvu ni nič drugega kot to, da se uporabi javne novce v svrhu modernizacije privatne industrije, ki sicer ne bi imela dovolj sredstev, da jo izvede.

V pogledu zunanje politike pa se narod boji, kljub visoki do-nečim Churchillovim frazom o prijateljstvu z Rusijo in Beaverbrookovim zasebnim informacijam o tem, kako zelo si Stalin želi, da bi bil Churchill izvoljen—baje radi anglo-ruskim odnosom—da se torijska stranka pripravlja na to, da se zopet preda svojemumu tradicionalnemu strahu pred ruskim vplivom v Evropi in Aziji. Saj torijska stranka ne zna niti v spodnji zbornici molčati kot bi zahtevala pamet. Volilci dobro vedo, da delavska stranka nima za seboj—kot Churchill in njegovi prijatelji—težke preteklosti organizirane sovražnosti napram revoluciji ruskega naroda.

Ne bom se ugodil napovedovati, kako bodo volitve iztekle. Naj bo dovolj, da povem, da je vedno več zmešnjave v vrstah torijskih bataljonov.—ONA.

Visoke plače uradnikov avne korporacije

Washington, D. C., 27. jun.—Zakladni departament je objavil imena uradnikov korporacije General Motors, ki prejajo visoke plače. Charles E. Wilson, predsednik te korporacije, je na prvem mestu. On je prejel \$459.941. John Thomas Smith, podpredsednik in pravni svetovalec, je dobil \$306.310, Donaldson Brown, podnačelnik odbora direktorjev, pa \$306.160.

NOW ALL TOGETHER FOR THE MIGHTY SEVENTH Buy Bonds

Skupina srednješolskih študentov v New Yorku ogleduje pisma, ki jih je prejela od kitajskih študentov, ki pohajajo industrijsko zadružno šolo, s katerimi si dopisujejo. Na ta način se med študenti goji mednarodni duh bratstva.

IZ MODERNEGA SVETA

Spisal F. S. FINŽGAR

(Nadaljevanje)

"To naj bo za varnost. Če koga začutimo, začnimo takoj glasen govor, vsak pobere krajcar in pričnemo igrati. S tem slučajnega izdajalca preslepimo, da ne more slutiti ničesar."

Delavci so se spogledali in pohvalno prikimali brez besede. Vseh oči so bile vprte v Petra, kateremu so brezpogojno zaupali.

Peter je še enkrat pogledal naokrog, potem jih je ogovoril:

"Tovariši! Žalostno je to, da se skrivamo. Toda danes je tako na svetu, da mora pravica v luknjo, krivica se greje na soncu. Vi ste bili že pri meni, vsi veste, čemu smo se zbrali. Prepričan sem, da smo poklicani in da imamo važno nalogo na svetu—namreč to, da pomagamo sebi in svojim. In to je žalostno, da si moramo sami pomagati. So sicer na svetu ljudje, ki bi nam radi pomagali, pa so preslabi; tisti, ki bi mogli pomagati, oni nočejo.

Torej tovariši, kdo nam bo pomagal, da ne bomo pohojeni kot črvi, tlačeni kot trava, pomandran v boju pod konjskimi kopiti, da ne bodo izplili krvi nam in našim otrokom kot pijavke, da ne izsesajo našim dekletom in hčerkam mozga do upalnih lic in vele polti? Kdo nam pomore, tovariši! Kdo? Povejte tistega!"

"Nihče, nihče!" je votlo mrmralo v krogu.

"Da, nekdo pomore, nekdo, je z nami, ki biva z nami, ki je naš hlapec, pa ga ne pošljemo na delo. In kdo je ta? Naša moč, tovariši, naša složna moč!"

Od ust do ust je šla ta beseda. V žepih skrite pesti so se krčevito stiskale, po vrhovih dreves je zašumel veter.

"Tovariši, poslušajte, naj vam preberem, kako krvavo resnične so te besede!"

Peter je potegnil iz žepa list "Naša moč". Ves je bil umazan in zmečkan. Peter ga je bral mnogokrat. Pomenljivejša mesta je imel podčrtana.

"Poslušajte! Čegava naloga je, da štiti in varuje delavca? To sveto dolžnost ima država v prvi vrsti. Ona ima dolžnost in sveto pravico, da nas varuje, ona ima tudi moč in zmoglost, da nas varuje pred tlačitelji. Res nismo mi edini, ki tvorimo državo. Toda mi smo tista velika, največja množica, ki jo redimo in pitamo in bogatimo. Blagostanje gre od naših žuljev. Vojske zmagujejo z našo krvjo, palače se dvigajo pod našimi kladivi, vsaka skodelica juhe, vsak kos pečenke in vsaka prežganka in suha skorkja, ki pride na mizo—vsaka je hčerka žuljavih rok.

Tovariši, to smo mi, to so tisti naši zaničevani žulji, ki so večjega spoštovanja vredni, nego dehteče rokavice, ki varujejo belo roko gorkega solca. In ko so spoštovanja vredni, kdo jih spoštuje—tovariši, kdo jih ceni?"

"Zaničujejo nas!" Med zborovalci je rasla napetost. Njihove oči so stopale izpod košatih obrvi predzno na dan in so se začele svetiti. Peter se je ozrl po poslušalcih, zgenil časniki previdno in z velikim spoštovanjem ter ga varno spravil v telovnikov žep. Na njegovem obrazu je gorelo nekaj svetega in strašnega. Ponos vojskovodje je ožarjal Petrovo čelo.

"Tovariši, rekli ste, zaničujejo nas. Vprašam vas, zakaj? Ker jim to dovoljujemo! Naša prva dolžnost je, da vsaj pokažemo, da smo, da živimo in da smo začeli misliti. Odločen krič: Ne, ne pustimo; ne dovolimo!—bi stresel visoke dvorane in zbegal mogočnike, da bi spali noči brez spanja. Da se pa sliši krič tako visoko, mora biti močan; ne sme biti jecanje otrokovo, ki se ne čuje iz ene sobe v drugo. Grom mora biti, ki seže od gore do gore in se vali čez nje brez konca.

Zato pa moramo biti složni. In prva naloga je, da ustvarimo jednolito sloglo. In to nalogo imate vi, dvanajsteri apostoli. Poučujte in zbiralajte! Varujte se Judežev Med berači je izdajalcev veliko. Dokler nismo edini, dotlej smo smeti. Nadzornikova metla nas vrže na cesto in vse je za dolgo pokopano. Prosim vas pa, da ne storite, česar vam nisem naročil. Verujte, da noč in dan mislim in berem, da imam že načrt narejen, kako priborimo boljše bodočnost. Imam v drugih tovarnah spretno delavske prijatelje, ki mi pišejo in me uče!"

"Ali naj mirno delamo pridano uro? Zato moramo dobiti plačilo."

Izmed delavcev se je oglašil najmlajši, katerega lice je bilo inteligentno, ki je vsako Petrovo besedo povžil, kakor spehan človek studenčnico.

"Tovariši, nismo še pripravljeni, torej se moramo ukloniti. Toda sestavljeno imam že pritožbo na šefa tovarniškega podjetja barona Pinkelesa. Njemu vse sporočim in ga prosim, naj nas pride zaslizati. Doma niste opravili nič."

"Morda bi, ko ne bi bilo bestije—nadzornika!" je dostavil zopet mladi Miklav Hostnik.

"Dobro; tega tudi zatožimo. Čakajte, takoj mi poveste vse, kar veste o njem!"

Peter potegne kos papirja in gre k parobku, da si zapiše.

"Če vse povemo, je treba cele knjige!"

"Bo že dosti! Poglavitno!"

"Janeza Jeršina je sunil, da se je opotekel na vretena in mu je zmečkal prst!"

Peter piše.—"Kaj še?"

"Franceta Jakopina je oklofotal, ker se mu ni odkril, ko je nesel težko breme!"

"Nesel težko breme.—Dalje!"

"Meni!"

"Tebi—Juri Medved!"

"Meni je odvzel po 10 krajcarjev na dan, ker se mi je utrgal jermen brez moje krivde."

"Dekleta je zmerjal strašno grdo in jih suval in—"

"O tem vem sam več kot dosti." Peter se je spomnil Maretko. Jeza ga je spreletela, pritisnil je na svinčnikom, da se mu je zlomil.

"Tovariši, zadosti! Marsikaj vem sam in to še dostavim. Sedaj na delo! Kar smo sklenili, bodi nam zapoved. Ko se zberemo drugič, se nam ne bo treba več skrivati. Prošnja na barona bo bržkone brez uspeha, ker ne bo verjel nam, ampak drugim. Pa to nič ne de. Med tem bo stvar zorela."

"Tedad jim pokažemo!"

Miklav Hostnik je dvignil roko. Peter ga je potrepal po rami.

"Prijatelj, ne misli na glas!"

Zborovalci so tiho in zamišljeni izginili na vse strani po molčecem gozdu. — — —

Ko je že utihnila zadnja stopinja, ki je zadelala na suho vejo in jo prelomila, se je priplazila iz gostega smrečja Korta.

Na njeni obleki ni bilo sledu, da je nedelja. Koraki so bili negotovi. Parkrat se je skoro opotekla. Ruta ji je zlezla z glave na vrat. Ne počesani lasje so ji mahali po sencih in po čelu.

"Ni ga, hudiča! Ze dobro! Imaš drugo! Pa denarja nič! Poiščem te nočjo. Oči ji bom izpraskala. Kadar imam kronico, sem vselej tvoja. Ze dobro! Kanajla!"

Korta je sedla na parobek, kjer je sedel prejšnje jutro Prosene. Težko glavo je zagostila med rdeče roke in bulila v tolmun.

(Dalje prihodnjič.)

ELBOW REST FOR HOMECOMERS

TWO OF THE LATEST ARRIVALS from Europe by troopship, Pfc. William Bouvett (left) of Sayre, Pa., and Pfc. Raymond G. Ficher of Hoboken, N. J., use Pfc. Raymond G. Ficher, Altoona, Pa., as a leaning post while they enjoy their "welcome home" doughnuts.

stvo, temni nagoni, neovirana prostost in slaba družina, vse to je bilo krivo, da je počenjal stvari in uganjal reči, ki mu niso bile v čast in ki je z njimi prišel na glas razbrzdanc. Ta plemič, katerega za zdaj iz posebnih ozirov nočemo imenovati s pravim imenom, ampak mu po rečemo Rudolf—ta plemič je pridrvel s štirimi drugimi svojimi prijatelji, ki so bili tudi vsi samci, vsi razposajeni in predzrni, po istem obrežju navzdol, po katerem se je vračal plemenitaš. Tako sta se srečali četi—ovčja in volčja. Z nesramno predzrnostjo so Rudolf in njegovi tovariši, ki so imeli pokrite obraze, zijali v mater, hčer in služkinjo. To je starca tako razkačilo, da jim je njih grdo vedenje glasno očital. Oni so odgovorili sicer z roganjem in norčevanjem, toda več se niso predzrili ter so odšli naprej.

Ali velika lepota Leokadijinega obraza—tako namreč imenujemo plemenitašovo hčerko—se je vtisnila s tako silo v Rudolfovo spomin in tako podžgala njegovo poželenje po njej, da ni imel več moči, premisliti zlih posledic svoje namere: v istem hipu je povedal svojim tovarišem svoj naklep, in že so tudi sklenili, da se vrnejo in pomagajo Rudolfu ugrabiti jo. Tako najdejo bogataši, ki so se rado-darni, takoj ljudi, kateri pohvalijo njih zločine in proglase za dobre njih zle nakane. In tudi tu je bilo treba le enega trenutka, da se je v Rudolfovi glavi rodila hudobna misel, da jo je povedal pajdašem, da so jo ti odobrili, da so vsi skupaj sklenili Leokadijo ugrabiti in da so jo v resnici tudi ugrabili.

Zakrili so si obraze z robci, potegnili meče, se obrnili in v par skokih dohiteli nje, ki še

niso dokončali svoje zahvale Bogu, da jih je bil rešil iz rok teh nesramnežev. Rudolf je potegnil v svoje naročje ter z njo ubežal. Ni je našla moči, da se brani: napad ji je vzel glas, da ni mogla kričati in tudi luč, ker je omedlela in ni videla, kdo jo je ugrabil in kam jo je vlekel. Oče je upil, mati je vikala, brat je jokal, služkinja si obupno pulila lase; toda niti se je čulo upitje, niti je bilo uslišano vikanje, niti je ganil jok, niti je pomagal obup—samotnost kraja, tihi molk noči in krutost teh zločinskih src je vse pokrila.

Konec pa je bil, da so bili eni veseli, drugi pa žalostni: Rudolf je došel domov brez vseh ovir, Leokadijini starši pa potrti, uničeni in obupani—slepi brez oči svoje hčere, katere so bile luč njihovih; sami, zakaj Leokadija je bila njih sladka in prijetna družba; zmedeni, ker niso vedeli, ali bi bilo prav, če bi obvestili oblast o svoji nesreči, boječ se, da bi bili tako ravno oni tisti, ki bi prvi razglasili dekletovo sramoto. Kot ubogi plemenitaši so bili odvisni od tuje dobrohotnosti in niso vedeli, proti komu bi se pritožili, razen proti lastni zli usodi.

Rudolf pa, prebrisan in oprezen kakor je bil, je imel Leokadijo že v svoji hiši in svoji sobi. Opazivši, da je bila omedlela, ko jo je ugrabil, ji je ovil oči z robcem, da bi ne videla, po katerih ulicah jo je odvedel, niti hiše in sobe, kjer je bila zdaj. Glede na to, da je imel v hiši svojega očeta za svojo porabo poseben oddelek ter ključke do njega in do svoje sobe—neredka nemarnost celo pri starših, kateri žele, da bi jim sinovi pošteno živeli!—je došel do tja, ne da ga je kdo opazil in tudi

že izvršil svojo grdo nakano, predno se je Leokadija zbudila iz svoje omedlevice.

Nečednemu poželenju mladega človeka je pač le redko ali pa nikoli na tistih posebnih slasteh, ki jih nudi le sporazumna ljubezen: slep in gluha za vse, je oropal Leokadijo njene-ga najdragocenejšega zaklada. Toda, ker vezi grehov iz pohotnosti navadno ne segajo čez konec greha samega, se je Rudolfu že zahotelo, da bi se Leokadije otresel, in se mu je zazdelo najbolje, če bi jo odložil na ulici kar tako nezavestno, kakor je bila. In že se je pripravil, da ta naklep takoj izvrši, ko se ji je vrnila zavest, in je rekla:

Kje sem nesrečnica? Kaka noč me obdaja in kake teme me drže? Ali sem še v predpeklju svoje nedolžnosti ali že v peklu svojega greha? Jezus! kdo se me dotika? V postelji! O ne-častena! Ali me slišiš, mati in gospa moja? Ali me vidiš, ljubljene oče moj? Toda kaj vprašujem, nesrečnica, ko vem, da me ne čujejo moji starši, ampak da so zraven mene moji sovražniki! O, kaka sreča, če bi ta tema večno trajala, in bi moje oči nikdar več ne videle dnevne luči! In če bi bil ta kraj, kjer sem zdaj, grob moje sramote! Zakaj boljša je sramota, o kateri nihče ne ve, nego čast, o kateri svet dvomi. Zdjaj se spominim—o, ko bi se ne spominjala več!—da ni še dolgo, ko sem bila s svojimi starši, in tudi, da sem bila napadena. A zavedam se i tega in vidim, da bi me ljudje ne smeli videti nikdar več. O ti, kdor si, ki si tu zraven mene (pri tem se je trdno oklenila Rudolfovih rok), rotim te, če rotenje pri tebi še kaj zaleže, da mi vzameš še življenje, ko si mi vzel dobro ime! (Dalje prihodnjič.)

Razni mali oglasi

DELAVEC V VOJNI INDUSTRIJI
želi dobro karo od privatne osebe. Plačam visoko ceno.
Kličite Kedzie 2868

JANITORS—HIŠNIKI
Dobra plača, popoldansko delo. Vprašajte superintendenta na: 8 South Dearborn Street

HIŠA NA PRODAJ—na ogled v nedeljo 1. julija od 10 A.M. do 5 P.M.—6 sobna residenčna hiša, široka lota—gorkota, na 4821 W. 23rd Pl., Cicero, Ill.

Razni mali oglasi

NA PRODAJ JE

145 akrov obsegajoča farma, rodovitna črna zemlja, raste vsa Proda se tudi pridelek vse posajano, vsi stroji in traktor. Proda se radi boleznin in pa ker asinovi v vojni, sam pa nezmoren vsega obdelovati. Ca ceno in druga pojasnila pišite lastniku na naslov FRANK BROLOCK, R. 1, WEST OLIVE, MICH. —(Adv.)

Potrebuje

ŽENSKO

za čiščenje uradov doli v sredini mesta.

Vaša izbira 5½ do 8 ur dela po noči. Šest noči v tednu. Plača čas in pol za nad 40 urno delo.

7 South Dearborn Street ROOM 1202

POMOČNICE V KUHINJI IN POMIVALKE POSODE

Ob večerih in nedeljah se ne dela. Upošlovni urad na 3. nadst. **MARSHALL FIELD & CO.** State—Washington

POTREBUJE ŽENSKO

za splošna hišna dela. Tri odrasle osebe. Svojo sobo, dobra plača. Kličite BUCKingham 3236

DELO DOBE

HIŠNICE

"JANITRESSES"

ŽENSKO ZA ČIŠČENJE

V VSEH DELIH MESTA

Delovne ure od 5:30 popoldne do 12. ure večer.

Vojno nužna industrija.

Rabimo tudi pomočnice v jedilnici

VPRASHAJTE pri

ILLINOIS BELL

TELEPHONE

COMPANY

"EMPLOYMENT OFFICE"

ZA ŽENSKO

Street Floor

309 W. Washington

Street

ZADNJI POZIV!

ZA NERABLJENE ELEKTRIČNE

HLADILNICE

Sedaj ko so tovarnarji še vedno zaposleni z vojno produkcijo, bo pomanjkanje električnih naprav kritično še nekaj časa. Ženske, ki delajo na vojnih delih in ki obenem opravljajo tudi domača hišna dela, še vedno neobhodno potrebujejo električne hladilnice, "Vacuum" čistilce, pralne stroje, likalnike, pražence in drugo delo-hranilno opremo.

Zato delite patrijotično. Zberite skupaj vse električne naprave, ki niso v rabi in jih zamenjajte za vojne znamke pri vašem prodajalcu električnih naprav. On vzame tudi stare pokvarjene predmete in jih navadno popravi za nadaljno uporabo.

Zapomnite si, da boste pomagali nekemu, ki potrebuje tako napravo... in vojne znamke bodo pomagale k zmagi vojne.

Swap Idle Electric Appliances For War Stamps

PRIPOMBA: Commonwealth Edison Company ne kupuje rabljenih električnih naprav, da bi jih spet prodajala, pač pa z veseljem pomaga čimvečim trgovcem v tem patrijotičnem načrtu.

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

FATS FOR LUBRICANTS

Used fat works here, too! Stearic acid, a used fat by-product, is the chief component of metallic soap that transforms motor oil into the kind of solid lubricant airplanes use. Cooking fat is so urgently needed that War Food Administration is asking housewives to save an additional 100,000,000 pounds in 1945.

TRI NOVELE

Miguel Cervantes

Prevedel dr. Ivo Šorli

Prevara z ženitvijo

(Nadaljevanje)

Ne vem, kako bi vam bolje odgovoril, je rekel Peralta, nego če vas spomnim dveh Petrakovih verzov, ki pravita:

Che chi prende diletto di far frode,
Non s'ha di lamentar s'altro l'inganna,

kar se pravi po naše, da kogar veseli druge slepiti, se ne sme pritoževati, če tudi njega enkrat zadene.

Jaz se ne pritožujem, je odgovoril praporščak. Jaz se samo obžalujem. Zakaj, kdor je kriv, mu nič ne pomaga, da spozna svojo pogreško—kazen pokore mu ne uide. Dobro vidim, da sem hotel varati, in sem bil sam prevaren, ker sam se ujel v lastno zanko. Toda nikakor se mi ni močelo toliko ubrzdati, da bi se ne smilil samemu sebi. Da pa naposed povem le to, kar je v ti moji pripovedi—in mislim, da zasluži ta

naziv—najpoglavitnejše, naj omenim, da je gospo Estefanijo odpeljal tisti njen bratranec, ki je bil na najini poroki, in ki je bil že od davna njen prijatelj na življenje in smrt. Seveda je nisem šel iskat, da si spet ne nakopljem zla, ki sem se ga bil rešil. Premenjal sem svoje stanovanje in v kratkem času tudi svojo dlako. Zakaj najprej so mi začeli izpadati obrvi in vekci, potem pa so me polagoma zapuščali tudi lasje, tako da sem postal plešast veliko pred svojo starostjo. Vse to je prišlo od neke bolezni, ki ji pravijo "lupicija" ali po domače golavost. Postal sem res popolnoma gol, saj nisem imel niti ščetine na sebi, niti solda v žepu: samo že bolezen je spremljala mojo revščino. In kakor strošaštvo uniči čast ter spravi tega na vislice, onega v bolnišnico, tretjega pa pristili, da stopa s ponižnimi prošnjami v hiše svojih sovražnikov, kar je ena največjih nesreč, ki morejo zadeti nesrečne-ga človeka, sem šel—da med zdravljenjem ne pokvarim o-

blek, ki naj me pokrivajo in di-čijo, ko bom spet zdrav—v času, ko se tam dajejo znojne kopeli, v bolnišnico Vstanjenja, kjer sem jih opravil štirideset. Rekli so mi, da se popolnoma popravim, če se bom pazil. Zdjaj imam samo še ta meč—za vse drugo naj skrbi Bog!

II.

Moč krvi

Neke vroče poletne noči se je šel star plemenitaš s svojo ženo, malim dečkom, šestnajstletno hčerko in s služkinjo šetat k reki v Toledo. Noč je bila jasna, ura enajsta, pot samotna. Da si ne bi skvarili užitka, ki ga nudi v tem mestu izprehod ob vodi ali po poljani, se niso preveč podvizali. Kar za javno varnost ni jamčila le skrbna oblast, ampak tudi dober glas prebivalstva samega, blagemu plemiču in njegovi spoštovani rodbini še na misel ni prišlo, da bi se bali kake nesreče. Toda kakor pride večina nesreč nepricačevano, jih je nočjo čakala taka, da jim ni pokvarila samo izprehoda, ampak jih je za več let pahnila v največjo žalost.

V tem mestu je bil mlad gospod, ki je imel blizu dvaindvajset let. Bogastvo, visoko roj-